

A ten, čo rodu pomôcť mal, ten nepomohol,
zem krvou bohatera ešte neožila,
hneď všetka krivda spupná po tvári nás bila,
brat v samej láske bratskej zažral sa do brata,
ty naša sloboda, ty nebola si zlatá,
nebolo mzdy za tvoju krv, len túžby samé
no dvadsať rokov prešlo a my odpúšťame.“
DILONG, R.: Milan Rastislav Štefánik

„Pre srdce matky nový kríž,
pre zradcov nová vina.“
SONDERLICH, Š.: Márne čakáš syna

„Mnoho chcú zbité mať zástupy
ale nie z krvi dar
Rozprávka falošných dát
omrzí skoro aj malých
ale nik nepovie kto bol had
a kto dal k pripitku kalich“
ŠTEPANOVIČOVÁ, V.: Štefánikovo lietadlo spieva

V niektorých podaniach je Štefánik spodobený ako svätec alebo mučeník, ktorý zomrel za svoju vieru - v lepšiu budúcnosť:

„Majme vždy pred očami príklad Milana Rastislava Štefánika, ktorý zomrel za všetkých Slovákov bez rozdielov politických, triednych aj náboženských.“
Šrobárov prejav na Bradle, 2. máj 1920

„Ak komunisti neuznávajú, že Štefánika ... hriešne zneuctili, vieme to chápať. On nie je ich svätcom“ (DEMIKÁT 1946:3).

...
„sem pohliadnite, kde spí rekonné srdce
veľkého bojovníka,
mučeníka!“
MEDEK, R.: Štefánik

„Však bohater, čo mučeníctva žiar
kol hlavy niesol v ústret nových časov“
ROY, V.

„Generál dr. Milan Rastislav Štefánik našiel na otcovskej pôde smrť. Lietadlo sa srútilo a skvelý hrdina, ktorý svojej vlasti venoval toľko lásky, svätí len

nedávno oslobodenú vlasť krvou čistého svojho srdca“ (ZBAVITEL 1929:4).
„A v budúcnosti si ho budú deti predstavovať s aurelou okolo hlavy a budú ho nazývať <<Svätý Štefánik>>“ (BAREŠ 1929:182).

Posledným overovaným prvkom bola družka alebo milienka hrdinu. Mýtický hrdina sa bez tohto mýtického prvku vo svojom cykle či príbehu nezaobíde. Často ide i o viacero žien, ktoré v mýte plnia podobnú úlohu. Príkladmi zo známych mýtov sú: Zeus a Héra a rôzne Diove lúboštné dobrodružstvá, či Orfeus a Euridike, Odyseus a Penelopé a mnohí ďalší.

V štefánikovskom cykle sa objavuje tento mýtický prvok v mýtizácii „zdola“:
„On obyčajne nemal úspech u žien. Raz kráčali po ulici a videl, ako dievča mladé spadlo pod električku a zachránil jej život v poslednej chvíli. Ona utekala bez toho aby sa mu podakovala. V zime to bolo hrávali šach s nejakým Madarom. Nemal paliva, tak hovorí - pod, ja mám teplý byt, de môžeme hrať. A keď hrali, otvorila sa dvere a vstúpi dievča a prišla aj s matkou, ona bola Madarka. A vznikla láska veľká, ktorá trvala do jari. Potom mali ísť na jar člnkovať sa na jazero. Nemohol ísť, bol prechladnutý a ona bola nervozná, spadla a utopila sa. On si poznačil ten dátum.

Poznáte indickú filozofiu? On bol nábožensky založený hlboko, mysliteľ. Tak to ďalej pokračovalo na Tahiti. Po rokoch jak hvezdár bol pozorovať zatmenie slnka. Keď skončil prácu, všimol si ľudí a všetko. Zoznámil sa s domorodcami. Tam ho náčelník pozval k sebe a po večeri mu daroval svoju dcéru 15-ročnú. Štefánik bol prekvapený a nechcel to prijať. Bol tam s ním jeden Čech a ten jako priateľ mu pošepkal, že nesmie odmietnuť, lebo to je najväčšia urážka. Tak ju vzal do Paríža a dal študovať. Kahotari si ho oblúbila, tak že išla s ním. A to on veril, že to bola prevtelená duša, keď sa tá Madarka utopila, tá Tahitanka sa narodila.

Raz boli na jednom ostrove, išli loviť perly. Ona sa ponorila, chcela pre neho doniesť perlu a už sa neukázala. Aj ona sa utopila...“

Zápis Z. Vanovičová, 1969

„Po niekoľkých rokoch začali stavať pomník a jeho frajerka dala nan penáze.“
Š. K., nar. 1891, Myjava. Prepis výskumu z mag. pásky Š. Kollár, 1970.

Ukázalo sa, že na oboch sledovaných úrovniach M. R. Štefánik začal nadobúdať prvky mýtického hrdinu, spustil sa teda mechanizmus mýtotvorby - „Eliadeho britva“. Prvky prítomné v interpretáciách sú komparabilné s prvkami mýtov - teda v interpretácii biografie M. R. Štefánika dochádza k selektívnemu procesu, typickému pre „ľudovú“ pamäť. Zároveň sú však tieto prvky zmiešané s konkrétnymi historickými a biografickými dátami, keďže pre ľudovú pamäť nejde o veľmi starú udalosť.

Proces pretvárania reálnych historických postáv na prototypových mýtických hrdinov však zahŕňa aj „úpravu“ historickej postavy spôsobom, že k udalostiam